

כשלון גביית הארנונה במועצות האזוריות אל-קסום ונווה מדבר, והצורך במינוי ועדה קרואה

בחודש אפריל 2026 פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) את נתוני גביית הארנונה של הרשויות המקומיות בישראל, המעודכנים לשנת 2024¹. הנתונים ממחישים תמונה עגומה באשר להתנהלותן של המועצות האזוריות בנגב: בתחתית הרשימה הארצית, בפער עצום משאר הרשויות בישראל, ניצבות המועצות האזוריות הבודאיות אל-קסום² ונווה מדבר³, עם שיעורי גביית ארנונה למגורים של 0%-1% בהתאמה. שתי המועצות מדורגות באשכול 1 בסולם הסוציו-אקונומי של הרשויות המקומיות.

סקירה זו, הנשענת על נתוני הלמ"ס, דוחות מבקר המדינה ומעקב ארוך שנים של תנועת רגבים, קובעת כי נתונים אלו אינם בבחינת כשל נקודתי או קושי טכני זמני, אלא תוצר של מחדל מתמשך ושיטתי של היעדר אכיפה ומשילות, המשלב אי-חיוב של נכסים קיימים והיעדר אכיפת גבייה.

רקע היסטורי והתראות מבקר המדינה

בשנת 2003 הוקמה המועצה האזורית אבו בסמה, שאיגדה תחתיה 11 יישובים בדואים. דו"ח מבקר המדינה לשנת 2011 קבע כי "המועצה (אבו בסמה) אינה מחייבת את התושבים בארנונה בעד שטחי מגורים, אינה מנהלת מערך חייבים וגבייה ואין ברשותה נתונים בדבר שטחי הבניינים והנכסים בתחום שיפוטה". בשל תפקודה הלקוי, בשנת 2012 הוחלט על פירוקה של מועצת אבו בסמה, ופיצולה לשתי מועצות אזוריות: אל-קסום ונווה מדבר. מאז יום הקמתן, ולמעשה מזה למעלה משני

¹ הרשויות המקומיות בישראל – קובצי נתונים לעיבוד 1999-2024. (13 באפריל 2026). הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

² https://www.cbs.gov.il/he/publications/DocLib/2026/local_authorities23/%D7%90%D7%9C%20%D7%A7%D7%A1%D7%95%D7%9D.pdf

³ https://www.cbs.gov.il/he/publications/DocLib/2026/local_authorities23/%D7%A0%D7%95%D7%95%D7%94%20%D7%9E%D7%93%D7%91%D7%A8.pdf

עשורים, תושבי המועצות הללו כמעט ולא שילמו ארנונה, אך הרשויות עצמן מעולם לא הקימו מערך יאות של שומה וגביה.

בשנת 2014 עתרה תנועת רגבים לבג"ץ נגד שר הפנים והמועצות (בג"ץ 5663/14), בדרישה לחייב את המועצות להקים מערך שמאות וגבייה ולאכוף את חוקי גביית הארנונה בשטחן, במיוחד לאור העובדה שמשרד הפנים כבר העביר למועצות תקציבים ייעודיים לביצוע סקר נכסים. בתגובה לעתירה, התחייבו המועצות בפני בג"ץ לקדם את ההליך ואף הצהירו כי החלו בעריכת סקר הנכסים. עם זאת, הבטחות אלו נותרו ריקות מתוכן. דוח מבקר המדינה על היבטי משילות בנגב (דוח 72א, משנת 2021) קבע במפורש כי על אף הצהרות המדינה והמועצות בפני בג"ץ, למן הקמת המועצות בשנת 2012 הן לא הוציאו שומות ארנונה לתושביהן כנדרש בחוק, וממילא לא גבו את החיובים הללו. התנהלות זו סותרת לחלוטין את חובתה הבסיסית של כל רשות מוניציפלית ומשדרת התפרקות טוטאלית מאחריות.

בשנת 2023, עתרה רגבים בשנית לבג"ץ כנגד מועצת אל-קסום ושר הפנים (בג"ץ 1/23) בדרישה למנות ועדה קרואה למילוי תפקידי המועצה וראש המועצה, בשל ההימנעות המוחלטת מגביית מיסים. גם במענה לעתירה זו, טענה המועצה והעומד בראשה כי הם עושים "כל שביכולתם על מנת להגביר את הגבייה של תשלומי הארנונה". בג"ץ דחה את העתירה, משום שהסמכות למינוי ועדה ממונה מסורה לשיקול דעתו של שר הפנים, ובנימוק כי רגבים לא הציגה עילה משפטית המצדיקה התערבות בהחלטת השר. ואולם, נתוני הלמ"ס העדכניים ל-2024 מוכיחים מעל לכל ספק כי המציאות בשטח נותרה בעינה, ושיעור הגבייה של ארנונה למגורים במועצות אל-קסום ונווה מדבר שואף לאפס, באופן מילולי. הנתונים החדשים חושפים פער כה קיצוני בין הצהרות המועצה למציאות, עד שהימנעות ממינוי ועדה קרואה הופכת לבלתי סבירה באופן קיצוני.

מועצת נווה מדבר	מועצת אל קסום	נתוני שנת 2024
3,940,000 מ"ר	5,580,000 מ"ר	שטח בנוי למגורים
97,000 מ"ר (כ-2.5% משטח המגורים).	474,000 מ"ר (כ-8.5% משטח מגורים)	שטח חיוב בפועל
51,000 ש"ח (59,000 ש"ח בשנת 2023).	6000 ש"ח (1000 ש"ח ב-2023)	גבייה ארנונה למגורים בפועל
1%	0%	שיעור גביה באחוז מהחיוב
91% מהתקציב	88% מהתקציב	תלות במענקים ממשלתיים

2-1 ניתוח השוואתי לאשכולות סוציו-אקונומיים

כדי לבחון האם שיעורי הגבייה האפסיים בשתי המועצות, נובעים ממצב סוציו-אקונומי, בוצעה השוואה ל-26 הרשויות המקומיות בישראל המדרגות באשכולות 1 ו-2 (הנמוכים ביותר).

- **ממוצע אשכולות 1-2:** יחס הגבייה הממוצע עומד על 43% (נתוני 2023).
- **אשכול 1 (8 רשויות):** ממוצע יחס הגבייה עומד על 18%.
- **אשכול 2 (18 רשויות):** ממוצע יחס הגבייה עומד על 50%.
- **אל-קסום ונווה מדבר:** מציגות שיעור גבייה של 0%-1% בהתאמה.

השלכות ניהוליות וכלכליות

הנתונים לעיל משקפים כי גם בהשוואה לרשויות העניות ביותר בישראל (אשכול 1), המציגות גבייה של 18%, מועצות אל-קסום ונווה מדבר מהוות חריג קיצוני הפועל מחוץ לטווח הנורמטיבי.

לחוסר הגבייה ישנן השלכות הרסניות על תפקוד הרשויות ותלותן בקופה הציבורית. מוקד הכשל אינו נעוץ רק בקושי לגבות את המס, אלא בווייתור מראש על עצם הנפקת השומות: מועצת נווה מדבר מחייבת בארנונה רק 2.5% מהשטח הבנוי בתחומה, ומועצת אל-קסום מחייבת 8.5% בלבד. יתרה מכך, גם מתוך אותן שומות חלקיות – המהוות מיעוט זניח מכלל הנכסים בשטח – שיעור הגבייה בפועל עומד על אלפי שקלים בודדים בלבד.

מציאות זו מובילה לשתי תוצאות מרכזיות: בהיעדר הכנסות עצמיות, המועצות תלויות לחלוטין בקופת המדינה. כ-88% מתקציב מועצת אל-קסום וכ-91% מתקציב מועצת נווה מדבר מקורם במענקים ממשלתיים. במקום לקיים מערכת כלכלית עצמאית, נוצר עיוות תקציבי חמור בו קופת המדינה מסבסדת באופן מוחלט רשויות שאינן טורחות לגבות מס מתושביהן. בנוסף, חוסר הגבייה והניהול הלקוי אינם נעצרים רק בתלות במדינה, אלא מייצרים מעגל של גירעונות. הפערים התקציביים מובילים לקריסה מערכתית המגיעה עד כדי הלנת שכר חמורה ושיטתית של עובדים המועסקים במועצות האזוריות⁴.

המלצה: מינוי ועדה קרואה לאלתר

לנוכח הקריסה הכלכלית המתמשכת, חוסר הניהול הבולט של המועצות, ההתעלמות המופגנת מממצאי מבקר המדינה והפרה מתמשכת של ההתחייבויות שניתנו בפני בג"ץ – ניתן לקבוע בבירור כי הנהגות המועצות כשלו בתפקידן באופן מוחלט. אנו ממליצים למשרד הפנים למנות באופן מיידי ועדות קרואות למועצות האזוריות אל-קסום ונווה מדבר, אשר תחליף את הדרג הנבחר הקיים לפרק זמן קצוב עד לייצוב הולם של מערכת השלטון המקומי, ותסדיר את מערך השמאות והגבייה.

⁴ [/https://ar.davar1.co.il/662815](https://ar.davar1.co.il/662815)